

TNC-Aktuellt

Nr 1 1992 • Årgång 34 • Information från Tekniska nomenklaturcentralen • ISSN 039-8438

TNC har firat 50-årsjubileum!

Om hur man söker sig fram till rätt information på vår nya CD-ROM-skiva berättar Lena Nordlund • Nya böcker: "Målande uttryck – en liten bok med svenska idiom", "Svenska ortnamn – uttal och stavning", "Bonniers synonymordbok". Två nya skrivregelsamlingar: "Myndigheternas skrivregler" och "Svenska skrivregler"

Tack!

Tack för all uppvaktning på vår 50-årsdag och för alla de fina presenterna! Med det stöd och den uppskattning vi fått, känner vi oss starkare motiverade än någonsin att ta itu med de spännande och viktiga uppgifter som ligger framför oss i detta omvandlingens tidevarv.

Innehåll

Råd till TERMDOK-användare	3
50-årsfest med dans och musik	4
Vilket grundämne står "T" för?	6
Noll kan vara mycket på engelska	7
"Terminologia kursa"	9
Notiser	9
Presskonferens om Språknämndens skrivregler	10
Ur terminologikalendern	10
Huset som EG glömde	11
Nordterm-symposium i Finland	12
Stor bokstav på "Socialstyrelsen", liten på "riksdagen"	14
Aha, Cokcu, Kösta, Od, Skerike och Snodera	15
Målände uttryck	15
Synonymordbok öppnar slussar	16
Termfrågor i urval	18

gotab 95290, Stockholm 1992

TNC-Aktuellt

Nyhetsblad för TNCs medlemmar.

TNC är en ideell förening och har till uppgift att verka för att en lämplig teknisk terminologi skapas och används inom offentlig förvaltning, näringsliv, utbildningsväsen och massmedier.

Redaktion:

Berit Björk
Åsa Holmér
Lena Nordlund
Lars Törnqvist

Prenumeration: Elisabeth Lindström

Postadress: Västra vägen 9 C, 171 46 Solna

Telefon: 08-735 85 25

Telefax: 08-27 32 86

Postgiro: 55 60 12-3

Bankgiro: 711-1925

TNC-Aktuellt utkommer med 3-4 nummer per år. Eftertryck tillåts om källan anges.

Råd till TERMDOK-användare

I dagarna släpper TNC sin nya skiva, den senaste utgåvan av TERMDOK på CD-ROM.

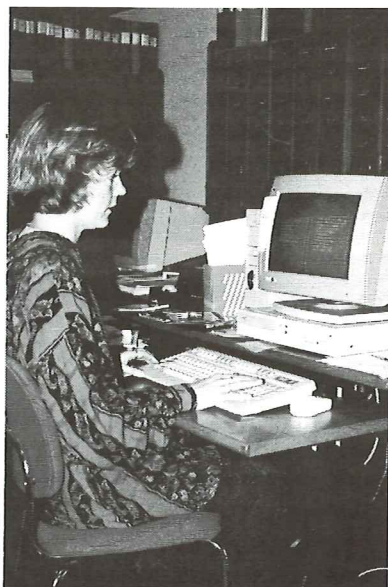
Den gamla skivan har vi använt flitigt här på TNC, både i arbetet med ordlistor och när vi svarar på termfrågor. Jag, som inte har funnits här i så många år, förstår inte hur mina kolleger klarade sig innan den fanns, med enbart kartoteken och alla böcker. Men det är ju inte bara vi TNC-are som har sett fram emot denna nya och ännu bättre skiva. CD-ROM-tekniken sprider sig, och vi räknar med att få många nya användare. Till dem vill jag ge följande råd:

Tänk! Vi har ofta en tendens att respektera det skrivna ordet mer än det talade. Är det skrivna ordet dessutom ingraverat på en liten silverfärgad skiva som visar texten på en datorskärm är det möjligt att orden blir ännu mer respektingivande. Ändå bör hjärnan inte kopplas bort bara för att CD-ROM-spelaren är inkopplad. Det är nog lätt hänt att man tar de termer som står på skivan som lag, att de är de "rätta". Men språket är ju inte riktigt så enkelt. Det finns inte alltid en term som är rätt och resten fel.

Rekommendationer är inte lag

Det gäller att vara kritisk och att titta efter vilken källa som står angiven. Källorna har olika grad av vederhäftighet. En definition ur en TNC-ordlista står för något TNC rekommenderar (eller har rekommenderat). Eftersom språket förändras kan våra ordlistor ibland ha blivit omoderna. Våra rekommendationer är inte lag. Det är däremot definitionerna i Svensk författningssamling, och handlar det om att tolka lagar måste de definitionerna följas. Är det en definition ur en standard från SIS så gäller definitionen i just den standarden, men den kanske inte stämmer i ett annat sammanhang. Är termen excerpterad (en excerpt är ett utdrag ur en text som visar termen i dess sammanhang) ur en tidskrift så

visar det egentligen inget annat än att artikelförfattaren har valt just den termen. Excerpterna ur EGs regelverk består av stycken ur de engelska ursprungstexterna och av de svenska termer och formuleringar som EG-översättarna har valt för motsvarande textsnitt (och som har blivit godkända av ämnesexperter i översättarens arbetsgrupp).

Det finns alltså ingen knapp att trycka på för att få fram rätt svar. Men det verkar som om många skulle önska att den knappen fanns och att språket var mer stringent och entydigt än vad det är. Det är vanligt att folk som ringer till TNC frågar saker som: Får man verkligen säga *flytande gas* när man menar *kondenserad gas*? Vilket är rätt: *avstängningsventil* eller *stängventil*? Vad heter "greenhouse effect" på svenska? De brukar ofta låta lite besvikna om jag svarar att "man får säga hur man vill", "båda är rätt" eller "det heter antingen ... eller ...".

Kan gas vara flytande?

Om jag t ex söker efter termen *flytande gas* på vår CD-ROM-skiva får jag flera träffar. Jag får besked om att termen bl a finns i "Petroleumteknisk ordlista" där *kondenserad*

naturgas står som huvudterm och *flytande naturgas* som avrådd term. I "Energiordlistan" däremot är *flytande naturgas* huvudterm och *naturgas-kondensat* synonym. Jag kan också se på skivan att översättarna till EGs regelverk har valt *flytande gas* som översättning till "liquefied gas". Kan det vara så att författarna till "Petroleumteknisk ordlista" kände till naturlagarna bättre än de som gjorde "Energiordlistan", eftersom de visste att gas aldrig kan vara flytande? Eller är det så att *flytande gas* (som ju egentligen är en vätska) har blivit så vanlig som term att man så småningom har accepterat den? Sådana här tolkningsproblem uppstår ideligen. Med Termdok-skivans hjälp kan man i alla fall se att båda termerna förekommer och att man inte helt kan döma ut den ena. Själv skulle jag välja *kondenserad gas* i det här fallet.

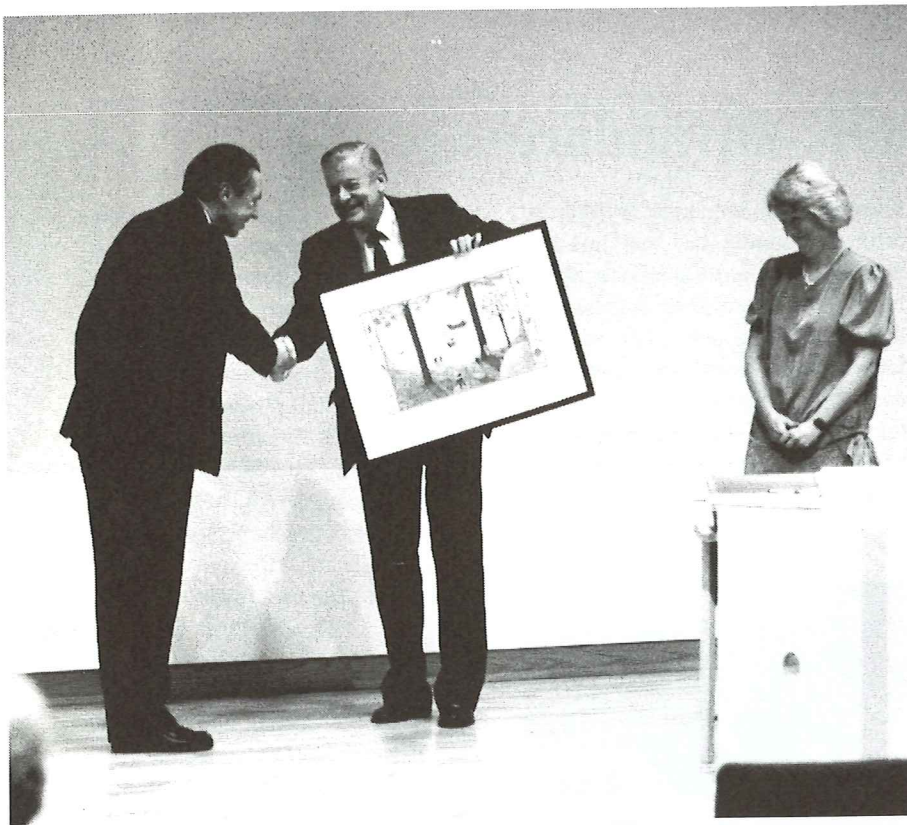
Söker jag efter termen "greenhouse effect" får jag veta att det heter *drivhusverkan* i TNCs "Miljöordlista" och *växthuseffekt* eller *drivhuseffekt* i "Energiordlistan". Bland excerpterade termer hittar jag *växthuseffekt*. Här skulle jag välja det jag hittar flest belegg för. Kanske skulle jag behöva gå till någon annan källa för att upptäcka att *växthuseffekt* är det som dominerar helt nuförtiden.

Man kan välja

Avstängningsventil och *stängventil* förekommer båda i svensk standard. Valet mella termerna är därmed fritt.

Har man i minnet att vara kritisk vid sökningarna är jag övertygad om att skivan är ett fantastiskt hjälpmedel. Tänk att kunna söka i ett par hundra ordlistor, flertalet svenska standarder, en stor del av EGs regelverk, några andra stora flerspråkiga termbanker och mängder med tidskrifter på bara några sekunder. Och om man jämför priset med det som musikskivor har bör man ha i åtanke att det förmodligen ligger mer arbete bakom Termdok än till exempel musikutgåvor som "Partymix 15" eller "Absolute music 5".

Lena Nordlund

50-årsfest med dans och musik

I mörkaste november firades TNCs 50-årsjubileum med en stor fest i Industrihuset. Med på festen var de som arbetar på TNCs kansli och som sitter i TNCs styrelse, medlemsrepresentanter och representantförsamlingens ordförande, gamla och nyare TNC-vänner.

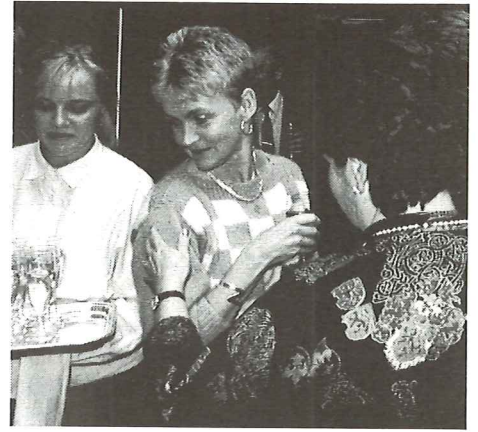
Festligheterna inleddes med tal av Sture Allén, Heidi Suonuuti, Alain Reichling och Margareta Brundin. I talen prisades TNC för sin viktiga och nödvändiga verksamhet, och TNCs anställda genom åren fick också höra mångt trevligt ord om hur väl de skött sina arbetsuppgifter.

Som representanter för TNC fick sedan Staffan Ulvönäs och Anna-Lena Bucher ta emot många fina gåvor. Förutom tavlor, glas- och mäsingsprydnader, ur, böcker m m, mottog TNC ett vådräd av Näringsdepartementet: en stor och grann palm.

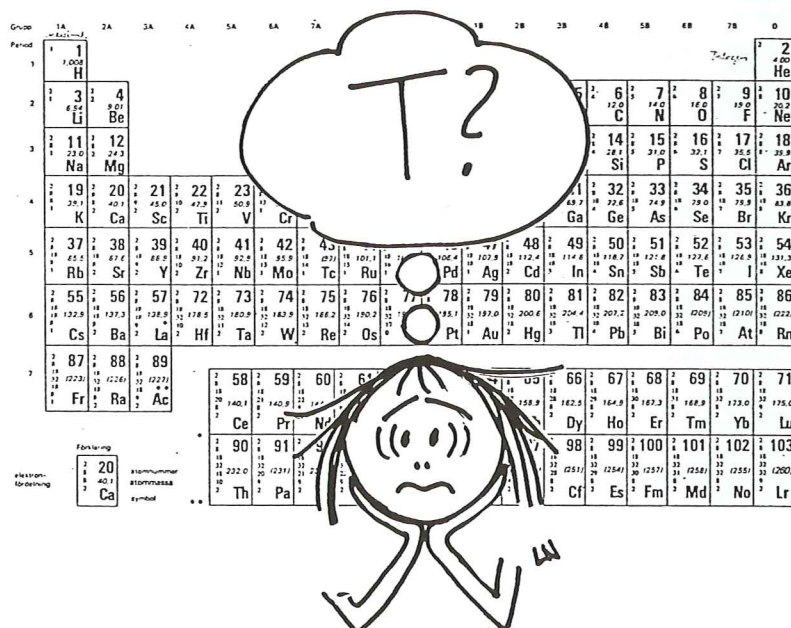
Efter talen "vimlades" det i korridorerna innan middagen serverades i den nära belägna matsalen. Till kaffet fick vi en försmak av musiken, som orkestern "Satin Swing" spelade till den efterföljande dansen.

Foto: Lars Björk

Vilket grundämne står "T" för?

Kemi är rörigt för de flesta, oavsett om man är insatt i ämnet eller inte. Det är en massa bokstäver, siffror och formler man måste hålla reda på. Många kemister har stånkat och stönat när de i skolan blivit tvingade att lära sig det Periodiska systemet utantill. Somliga har nog, liksom jag, gått och rabblat obegripliga ramsor som minnesregler att hänga upp grundämnena på. "Titta! Zorro haffas!" var min hjälp för att komma ihåg systemets grupp 4A: titan, Ti, zirkonium, Zr och hafnium, Hf. "OSSeTePo" trummades i en suggestiv rytm mot köksbordet, vilket gör att jag fortfarande minns att syre, O, svavel, S, selen, Se, tellur, Te och polonium, Po hör till samma grupp och har besläktade egenskaper.

Vad ska de andra tycka?

Men vi som har dunkat in kemiska beteckningar i huvudet på detta vis är nog en minoritet av befolkningen. Och om vi tycker kemispråket är krångligt, vad ska då inte de andra tycka. Man kommer ju inte undan. Det dyker upp underliga bokstäver och formler i massmedierna så gott som dagligen. Dessutom är det en vild blandning av formler och förkortningar. HCl, DDT, AOX, TOCl,

NO_x – det är inte lätt för en oinsatt att veta att "H" i HCl är en beteckning för grundämnet väte (hydrogen), medan "T" i TOCl är förkortning för "total". Det som står ovan är alltså en blandning av formler som består av beteckningar för grundämnena, vanliga initialförkortningar, och förkortningar med kemiska beteckningar inkluderade.

109 grundämnena

Periodiska systemet är ett schema över grundämnena. Det finns nu 109 kända grundämnena (såvitt inga fler har blivit upptäckta sedan Nationalencyklopedins femte band kom ut). Varje grundämne har ett namn och en beteckning. Den senare fungerar som symbol för grundämnet och består av en eller två bokstäver (utom för de sex senast upptäckta grundämnena, som har beteckningarna Unq, Unp, Unh, Uns, Une och Uno. Man kan inte säga att beteckningarna är förkortningar eftersom de är internationella och symboliserar grundämnet. För svenskar är till exempel "H" en beteckning eller symbol för väte, inte en förkortning av "hydrogen", även om det är från det namnet bokstaven härstammar. "W" är beteckning för wolfram på svenska,

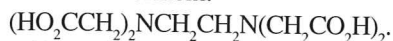
wolfram på tyska och tungsten (ursprungligen en svensk term) på engelska. "Y" är beteckningen för ytterbium, (som har fått namn efter Ytterby) oavsett om man talar persiska eller svenska.

Kemister i Kuala Lumpur förstår

Beteckningarna kan kombineras till formler för de över fem miljoner kemiska föreningar som hittills är kända. Kemiska formler är alltså också internationella; skriver jag H₂SO₄ vet en kemist i Kuala Lumpur vad jag menar. Men det är inte alltid så lätt att få all världens kemister att skriva formler på samma sätt, så därför finns IUPAC, International Union of Pure and Applied Chemistry. Det är en organisation som fastställer normer för hur man ska skriva kemiska formler, och dessa försöker vi på TNC följa.

Förutom de kemiska beteckningarna finns initialförkortningar som DDT, CFC, EDTA. Här består förkortningarna av begynnelsebokstäverna i det fullständiga namnets delar. Initialförkortningarna har en nackdel – de är inte internationella, även om det ofta händer att de passar till namnen på

flera språk. Ibland blir det emellertid fel. CFC är förkortning för *chlorofluorocarbons*. Enligt IUPACs regler ska substituentgrupper skrivas i alfabetisk ordning, så på svenska borde det heta *fluorklorkolföreningar* (eller möjligen *fluorklorkarboner*), men förkortningen CFC tycks alltid bli *klorfluorkarboner* när den ska uttydas på svenska. DDT står för *dichlorodiphenyltrichloroethane*. Det borde enligt IUPAC-reglerna bli *difenyl-diklortrikloretan*, men engelskan slår igenom här också. På svenska har det följaktligen blivit *diklordifenyltrikloretan*. EDTA är förkortning för *ethylenediaminetetra-acetic acid*, alltså *etylendiamintetra-ättiksyra*. Visst behövs de här förkortningarna, för namnen är långa och krångliga. Formlerna är lika komplicerade. EDTA har formeln:

Det är ju inte heller nödvändigt att alltid veta vad förkortningen står för. När tidningarna skriver om miljögifter kanske det räcker att veta att det är DDT det handlar om. De flesta blir nog inte mer upprörda av att veta att det är *diklordifenyltrikloretan* som har släppts ut. Men det kan vara bra

att veta att det är en förkortning och inte en kemisk formel.

Svårast är blandningar

De svåraste bokstavskombinationerna att ha att göra med är de som består av en blandning av förkortningar, kemiska beteckningar och andra symboler. Sådana finns det många av, särskilt inom miljövärdskemi. Hit hör TOCl, AOX och NO_x . TOCl står för "total organic chlorine" vilket egentligen betyder "total mängd organiskt bundet klor", ett mått på klorerade kolväten som används i miljövärdssammanhang. "T" och "O" är alltså "vanliga" förkortningar medan "Cl" är en kemisk beteckning. Då är det lätt att, även som kemist, börja fundera på vilket grundämne som har beteckningen "T", eftersom "O" skulle kunna betyda syre.

När man vill förenkla formel-skrivandet brukar man i vissa sammanhang låta "X" få symbolisera grundämnena som är icke-metaller, vanligtvis halogener (fluor, klor, brom, jod och astat). När man skriver HX menar man alltså HF, HCl, HBr, HI eller HAt och när man skriver X^-

menar man en negativ jon av något av dessa ämnen. Förkortningen AOX står för "adsorbable organic halogen" eller "adsorberbar organiskt bunden halogen", ett mått på halogenerade kolväten som man får fram med en speciell analysmetod. AOX är alltså en initialförkortning kombinerad med en symbol för en kemisk beteckning.

Skriv inte NO_x

NO_x står för alla sorters kväveoxider, t ex NO , NO_2 och N_2O . Det lilla "x-et" är här en symbol för en siffra som i exemplen ovan i tur och ordning är 0, 2 och $\frac{1}{2}$ (om man skriver om N_2O som $\text{NO}_{\frac{1}{2}}$). Det är viktigt att skriva "x" som ett index, ett halvt steg ned, så att läsaren förstår tankegången. Skriv alltså inte NO_x . (Det förekommer inom miljövärdsslang att man kallar kväveoxider "noxar". Det bör man helst inte skriva, åtminstone inte utan citationstecken.)

Slutsatsen man kan dra av allt detta är det som står i inledningen på denna artikel: kemi är rörigt. Det är därför oftast lämpligt att förklara vad förkortningarna står för.

Lena Nordlund

Noll kan vara mycket på engelska

En nolla kan det väl inte finnas så mycket att orda om kan man tycka, men för svenskar kan den vara nog så svårhanterlig när de ska uttrycka sig på engelska. Det är ju nästan regel att ett svenskt ord inte jämt kan översättas på ett och samma sätt, och *noll* eller *nolla* har faktiskt många olika motsvarigheter på engelska beroende på sammanhanget och kanske också på talarens (eller skrivarens) mera bestämda kommunikativa avsikter och bedömningar. I en kort översikt som den nedan kan vi inte täcka in alla tänkbara fall, och rent allmänt får man säga att den samvetsgranne svenske brukaren av engelska ofta gör klokt i att kolla vad han bör kalla en viss nolla – alldeles särskilt om han håller på och framställer en skriven text som skall läsas av många.

nought

Först och främst har vi *nought* som används speciellt inom brittisk engelska för att ange ett matematiskt värde. Exempelvis ett decimalbråk som hos oss skrivs som 0,06 och utläses som *noll komma noll sex* anges inom engelskan i stället som .06 eller eventuellt mera explicit som 0.06, och brukar sägas ut som *point nought six* eller *nought point nought six*.

Stavningsvarianten *naught* förekommer också, men den betraktas ofta som gammeldags åtminstone inom det brittiska språkområdet och förknippas nog främst där med lite litterärt anstrukna stående uttryck som *come to naught* (ungefär: gå om intet) eller *set at naught* (anse för ingenting).

Noughts and crosses är *luffarschack* på brittisk engelska, men på andra sidan Atlanten säger man i stället mest *tick-tack-toe* eller möjligen *crisscross*.

zero

Zero är den vanligaste motsvarigheten till noll inom amerikansk engelska och används också i matematiska sammanhang, där man som sagt i brittisk engelska i stället tenderar att föredra *nought*. Men när man talar om en punkt på en skala, t ex på ett mätinstrument, är *zero* den normala termen inom engelskan i gemen:

The instrument functions only at temperatures a few degrees above absolute zero.

The thermometer stayed at zero for months.

Vi kan också notera förekomsten av sammansättningar som *zero position* (nolläge), *zero value* (nollvärde), *zero voltage* (nollspänning), *zero gravity* (tyngdlöshet) eller *zero visibility* (ingen sikt). *Zero hour* står för den tidpunkt när en planerad operation – typiskt av militär art – skall sättas igång.

Det finns också anledning att vara uppmärksam på hur man uttalar *zero*. Den inledande konsonanten skall vara ett *s* k *tonande s*, och även om detta markeras i stavningen genom att ordet skrivs med *z* bör svenskar tänka på att engelskan har två olika *s*-ljudstyper. Eftersom skillnaden mellan *tonande* och *tonlöst s* inte spelar någon roll i vårt eget språk har många svenskar svårt att både uppfatta den och upprätthålla den när de talar engelska. Alltför lätt slinker ett *s* utan stämbandston in där det ska vara /z/ i engelskan.

Likaså kan det vara svårt att få till vokalljuden i *zero* som båda är diftonger, dvs startar i ett uttalsläge för att därefter glida mot ett annat. /zɪərəʊ/ skall man säga. Tecknet ' visar att huvudbetoningen här skall ligga på första stavelsen.

/əʊ/

De flesta som genomlevt James Bonds storhetstid på våra biografer minns nog att siffrorna i "Agent 007" på engelska sägs ut som *double o seven*. Med andra ord uttalas alltså siffran 0 ibland åtminstone i brittisk engelska på samma sätt som bokstaven med samma runda form. Detta förekommer särskilt när man säger ut sifferräckor, speciellt om deras numeriska värde inte i sig är betydelsefullt.

His telephone number is 96 30 50 (nine six three o five o). Could I have the key to room 408 (four o eight), please?

You'll find the expression at the top of page 301 (three o one).

Men faktiskt hör man ibland också engelsmän uttala 0 som *o* när de ger matematiskt exakta angivelser.

Någon kan t ex säga:

It was only five point o three centimetres long.

i stället för

... five point nought three ...

vilket man kan förvänta sig om man läst på sin grammatik och tittat i en del lexika. Utifrån de exempel jag hört skulle det kunna vara så att man väljer att säga *o* när ordet ligger så inom en sifferuppgift att det lätt kan uppfattas även i denna något "lättviktigare" form. Uttalsmässigt kan *o* kännas enklare och snabbare än *nought*, eftersom det enbart består av ett vokalljud (även om det är en diftong), medan stavelsekärnan i *nought* både föregås och följs av en konsonant: /nɔ:t/.

Ibland kan man i grammatikor och andra läromedel se det här sifferuttalet utskrivet som *oh* eller *owe*, men den skriftformen är ovanlig och brukar inte finnas upptagen i lexika.

nil

Engelsmännen tar gärna till *nil* (som är en sammandragning av latinets "nihil") när de talar om resultat i fotbolls-, rugby- eller hockeymatcher, fast det går också bra att använda *nothing* för att ange att ett lag inte gjort något mål.

Our football team won by two goals to nil (nothing).

In the last match the Swedish and the English teams drew nil – nil. (Dvs spelade oavgjort)

Nil förekommer också i uttryck av det följande slaget, men i liknande sammanhang kan man även stöta på *zero*. *Nolltillväxt* inom ekonomin kan antingen heta *nil growth* eller *zero growth*.

love

Många svenskar har under de senaste decennierna utmärkt sig i internationella tennisturneringar, och genom TVn torde nu de flesta här i landet känna till att den engelska tennistermen för noll är *love*, och så säger man även i squash. Ett

blankgame är a *love game*, och säger domaren *love all* innebär det att ingendera av spelarna ännu har någon poäng.

nobody, cipher etc

En nolla, det kan på svenska vara en person som – oftast i sin yrkesroll – inte gör något som helst intryck på oss, och på engelska kan vi avfärda en sådan individ genom att säga:

He's a nobody (a mere cipher; a nonentity).

Politiska motståndare kan kanske uttala sig så om den som lyckats bli "Prime Minister" (premiärminister) i ett engelsktalande land, fast vi nog kan förutsätta att den som nått den ställningen gjort sig bemärkt på många sätt. *Prime* brukar kunna översättas med ord som *främst* eller *bästa* (jfr t ex *prime beef* eller *prime television time*), men engelskans *prime meridian* blir på svenska *nollmeridian*.

Ett *nollkorrektur* kan kallas a *rough proof*, och sammansättningar som *nolltaxa* eller *nolltaxerare* saknar direkta engelska motsvarigheter. I det första av de här fallen kan man exempelvis tala om *free travel*, och pratar man om sådana som vi kallar *nolltaxerare* på engelska får man antingen ta till en längre förklarande omskrivning eller kanske använda ett uttryck som *tax dodgers* (snarast: skattesmitare)

null

Mycket kan vi som sagt inte ta upp här, utan vi slutar med att påpeka att *null* också finns i det engelska ordförrådet. Det matematiska uttrycket *tomma mängden* heter på engelska *the null set* (eller *the empty set*). Inom dataområdet kan man ha anledning att tala om a *null string*, och på svenska är en sådan antingen en *nollsträng* eller en *tom sträng*. I juridiska sammanhang träffar man på *null and void* i bemärkelsen *ogiltig*.

The testament was declared null and void.

Christina Alm-Arvius

”Terminologia kursa” – kurs i terminologi på samiska

Samiskt undervisningsråd (Sámi oahpahusráđđi) och projektet ”Samisk Databank” (Sámi Databanku), som utövar sin verksamhet i norra Norge, arrangerade en kurs i terminologi på samiska den 4 och 5 september i Kautokeino. Målet för kursarrangörerna är att organisera samiskt termarbete så att informationen lätt kan samlas in och lagras i Samisk Databank. Termanalysen utgör en naturlig del av t ex läroboksförfattarnas, lärarnas och tidningsredaktörernas arbete. Om alla redan från början tillämpar gemensamma terminologiska arbets- och lagringsmetoder, uppstår det inte sammanfogningsproblem i samlingsfasen och man undgår dubbelt arbete.

Deltagarna på kursen, sammanlagt ca 20 personer, var lärare i samiska, medlemmar i undervisningsmaterialprojekt eller tjänstemän inom förvaltningen. Kursen hölls huvudsakligen på samiska; endast den finska gästen använde svenska. Gemensamt försökte man hitta svar på frågorna om hur begreppsanalys och begreppssystem skulle kunna göra utvecklandet av terminologin klarare och hur utformningen av definitioner kunde underlättas med hjälp av enkla grundregler.

Terminologins teori och praktik

I den första, teoretiska delen av kursen behandlade Nils Thomas Utsi terminologins teori, utgångspunkter för ordlistearbetet och principiella metoder. För det ändamålet hade han bland annat utarbetat en samisk version av Nordterms terminologordlista. Nils Øyvind Helander talade om avledningsläran i samiskan och om klassificeringen av betydelseskilnader för utformningen av ord och avledningar. I sin andra föreläsning redogjorde Nils Thomas Utsi för organiseringen av ordlistearbetet, förenhetligandet av lagringsmodellen och fördelningen av ansvarsområden mellan männi-

skor som arbetar på olika håll.

I den andra praktikorierade delen av kursen kunde deltagarna diskutera begreppsrelationer och begreppssystem som grund för ordlistearbetet. Då avhandlades också olika definitionstyper, hur man skriver definitioner och hur det går till att harmonisera termsystem i olika språk. Senare fick deltagarna utarbeta begreppssystem och definitioner samt bedöma termvalet i ett material med samiska beteckningar för trafikmärken i en finländsk lagtext.

Spårvagnsfil på samiska

Fast tiden för övningarna var begränsad lyckades kursdeltagarna göra många intressanta iakttagelser utifrån sitt material. En sådan var frågan om prioritering. Hur viktigt är det till exempel att mynta en samisk term för en spårvagnsfil? Om översättaren hade känt till begreppssystemet hade han kanske inte använt samma term om körbanan och körfilen. Hur kan man för övrigt bland många i och för sig korrekta ord välja det som bäst lämpar sig som term för ett begrepp som man inte känt till tidigare? Och hur kan man i officiella sammanhang få representanter för majoritetsspråket att förstå att ett begreppssystem i samiskan kan avvika från begreppssystem i andra språk?

Många av de problem som samiska terminologer kommer att möta är bekanta för alla terminologer. Vi som arbetar med etablerade termsystem kan ändå avundas våra samiska kolleger tillfället att tillämpa moderna metoder i den aktiva utvecklingsfas som det samiska språket nu befinner sig i. Det är mycket möjligt att de intressantaste terminologiska nyheterna under de närmaste åren kommer norrifrån, från den nyaste medlemmen av gemenskapen Nordterm.

*Heidi Suomuuti
Föreståndare vid TSK,
Centralen för teknisk terminologi i
Finland*

Notiser

TNC 71 Skogsordlista revideras

TNC 71 Skogsordlista (utgiven 1978) är slutsåld sedan ett par år.

Bengt Ek, Skogsvårdsförbundet, har tagit initiativet till en revidering av ordlistan och också lyckats få tag i finansiärer inom skogsbranschen samt experter som ansvarar för bearbetningen av de olika avsnitten.

Arbetet påbörjades på allvar under hösten 1991 med insamling av nya termer. Det totala omfånget beräknas bli ungefär detsamma som i tidigare utgåva, dvs 4 000 termposter. En del ålderdomliga termer byts ut och ersätts av nya.

Det finns ett önskemål från branschen att den nya ordlistan förutom engelska också får tyska term motsvarigheter. Om pengarna räcker även för det arbetet är emellertid i dagsläget osäkert.

Handläggare på TNC: Urban Hurtig och Kjell Westerberg. Lena Nordlund, som har gjort det hittillsvarande arbetet, är tjänstledig året ut.

TNCs årgångsnummer

Förra året stod TNC-Aktuellts årgångstal angivet till 31. Och då borde följaktligen 1992 ha årgångstalet 32. Det stämmer nu inte. Tryckfeln har varit framme inte bara en gång under åren utan två gånger. TNC-Aktuellt utkom första gången 1959 och räknar vi framåt så finner vi att 1992 måste bli årgång 34. Vi har nu rättat till felet och ber om överseende.

Presskonferens om Språknämndens skrivregler

Svenska skrivregler
Almqvist & Wiksell Förlag AB
ISBN 91-21-11280-0

Tre nya regler

Skrivreglerna presenterades på en presskonferens i van der Nootska palatset, Stockholm, i slutet av oktober. Boken har utarbetats av Birgitta Lindgren, Jan Svanlund och Margareta Westman.

Fast så värst nya regler är det inte, berättade Språknämndens chef Margareta Westman.

– Det har egentligen bara kommit till tre nya regler, sade hon. ”Ska” och ”skall” har numera blivit jämställda, man får skriva kolon vid ändelser som följer efter siffror och förkortningar, till exempel 54:an i stället för 54-an, och man får nu också avstava ord mellan c och k (tac-kar).

Men det har ändå hänt en hel del med skrivreglerna sedan 1971, då de gavs ut förra gången. Då satt reglerna i ett 56-sidigt litet grått häfte. Nu finns de i en bok som är 150 sidor tjock och har ett vackert gul-blå-rött omslag. Enligt Margareta Westmans uträkningar har regelsamlingen egent-

ligen inte heller blivit dyrare sedan den första utgåvan 1947, då den kostade en krona. Det har dessutom tillkommit flera kapitel, och exemplen har blivit förnyade. Man har också ändrat på uppställningen i boken och delat in avsnitten i ett antal punkter samt tillfört ett rejält register på slutet. Boken har därmed blivit lättare att hitta i. Några av de nya avsnitten handlar om tabeller och diagram, litteraturhänvisningar, punktuppställningar, vilket TNCs skrivregler också tar upp. Vissa andra nya avsnitt behandlar t ex rubriksättning, styckemarkering och alfabetisk uppställning. Något som saknas i ”Svenska skrivregler” men som står att finna i TNCs är regler för matematiska tecken, speciella förkortningar och beteckningar samt storhets- och måttenhetsbeteckningar.

Datumskrivning

Under presskonferensen uppstod den gamla diskussionen om datumskrivning. Skall man skriva *1/5 1991*, *1991-05-01* eller *1.5.1991*? Språknämnden rekommenderar det första

skrivsättet och anser att man bör vara försiktig med de två efterföljande. Sedan hävdade de att vi i Sverige är ensamma om att följa den internationella standarden, det mellersta alternativet, något som inte stämmer. Det här verkar vara en debatt som kan fortsätta i åratals, i onödan kan man tycka. Alla är ju ändå överens om att vi skall skriva *1 maj 1991* i löpande text, och i övrigt så får var och en välja det den tycker är tydligast.

Sedan diskuterades punktens vara eller inte vara i förkortningar. Språknämnden förordar punkt vid avbrytningar. Någon sade att grafiker och andra tidningsmänniskor är punktmotståndare av estetiska skäl. Motiveringen till att ha punkterna kvar är att mellanrummen lätt faller bort, och då blir det en massa *bla, from* och *tom* i texterna. Dessutom gör punkterna att förkortningarna håller ihop vid radbyte. (Det går också att lösa med s k bekräftat blockssteg / redaktionens anmärkning.)

Presskonferensen avslutades med buffé och vin, då man också hade möjlighet att beställa boken från förlaget.

Ur terminologikalendern

4–6 juni 1992

Scandinavian Symposium on Translation Theory IV (SSOTT IV) äger den här gången rum i Åbo. Tidigare symposier har varit i Köpenhamn (1982), Lund (1985) och Oslo (1988). För att få det andra cirkuläret skall man anmäla sitt intresse till:

SSOTT IV
Department of Translation
Studies
University of Turku,
Tykistökatu 4,
SF-20520 ÅBO, Finland

22–23 juni 1992

Föreningen Auktoriserade Translatörer (FAT) planerar att i samband med föreningens 60-årsjubileum hålla en internationell översättarkonferens

på det samlande temat ”Translation and the European Communities”. Konferensen hålls på Biskops Arnö folkhögskola.

Konferensspråk: engelska
Närmare upplysningar från:
Eurofat AB
Skeppsbron 26
111 30 Stockholm

4–9 augusti 1992

Fifth Euralex International Congress äger rum i Tammerfors i Finland.

Konferensen skall utgöra ett internationellt forum för alla som är intresserade av eller arbetar med ord-boksframställning.

Öppningsanförande kommer att hållas av professor Fred Karlsson. Konferensprogrammet innehåller i

övrigt symposier, rundabordssamtal, arbetsgruppsmöten m m.

I anslutning till konferensen kan man besöka en bokutställning liksom en utställning där man presenterar och demonstrerar programvaror för språkvetenskap.

För närmare upplysningar skriv till:

EURALEX '92 Congress
Organizers
University of Tampere
P O Box 607
SF-33101 Tampere
Finland
Telefon: +358 31 156 102
(H Tommola)
+358 31 156 119
(K Varantola)
Telefax: +358 31 157 200 (”Att.
EURALEX”)

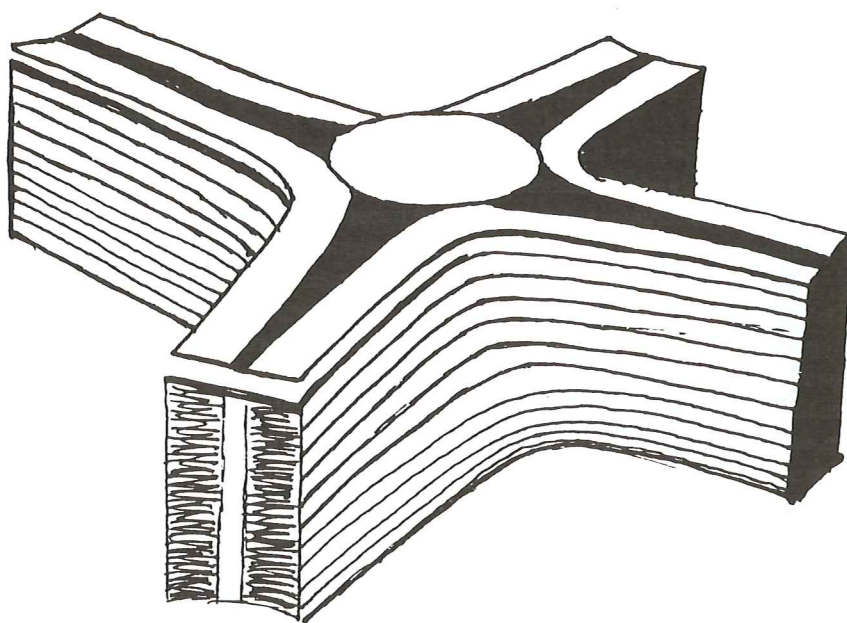
Huset som EG glömde

Sveriges genom tiderna största översättningsprojekt har det kallats. 14 000 sidor EG-regler, EGs regelverk, som på kort tid skulle översättas för att hinna bli klart i tid till EES-avtalet.

Runt om i Sverige har 30–40 översättare det senaste året kliat, kanske rentav slitit, sig i håret för att få till de svenska översättningarna. Ämnesexperter i olika arbetsgrupper har fått klura på många svåra termfrågor och vi på TNC också. Det har gått ut direktiv från språkvårdarna i Språkutskottet om hur man på bästa sätt skall få bra svenska utan att frångå originaltexterna för mycket.

Bisats på bisats på bisats

Ett exempel är den inledande meningen på första sidan av varje direktiv. Den är nämligen mycket lång och täcker ofta en hel sida. I bisatser står det t ex vilka tidigare direktiv man skall ta hänsyn till och av vilken anledning direktivet har kommit till. Så här kan det börja: "THE COUNCIL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Having regard to the Treaty establishing the European Economic Community, and in particular Article 100 thereof, Having regard to the proposal from the Commission" och så följer ett antal "Having regard to ...". Samma mening fortsätter sedan med till exempel "Whereas in the Member States both the construction and the methods of control of taximeters are subject to mandatory provisions which differ from one Member State to another and consequently hinder trade in such instruments; whereas it is therefore necessary to approximate these provisions;" och ännu ett antal "Whereas"-bisatser för att så småningom avslutas med "... HAS ADOPTED THIS DIRECTIVE:". Då blir den ouppmärksamme och kanske till och med den uppmärksamme läsaren tvungen att gå tillbaka till början av sidan för att komma ihåg hur meningen började. I de svenska

direktiven har alla dessa bisatser förvandlats till varsin mening, vilket gör texten mer lätläst.

Några TNC-are har dessutom plöjt igenom ett stort antal av direktiven för att plocka ut "godbitarna", dvs viktiga termer som matats in i en särskild termbank och som finns med på våra CD-ROM-skiva.

Jämställdhet och håruträtning

Efter att ha gått igenom ett stort antal texter har åtminstone jag förvånats. Finns det verkligen inget område de har glömt, regelpåhittarna? Det finns direktiv om jämställdhet mellan män och kvinnor, om skolundervisning för invandrarbarn, om vad som skall få kallas ull och vad som skall få kallas siden, om hur man skall arbeta med asbest och om vilka kemikalier som skall få ingå i blonderingsmedel och håruträttningsprodukter.

Men det är inte de direktiven som förvånar mig, för de behandlar frågor som man känner igen och som vi redan har många lagar om i Sverige. Jag blir mer förundrad över hur någon kunde komma ihåg att tänka på hur breda skalstrecken skall få vara i en termometer som används i samband med alkoholhaltsbestämning (högst 1/5 av skaldelslängden, som får

vara lägst 0,8 mm). Jag känner inte till om vi har sådana regler också i Sverige.

Taxichaufförer luras inte

Och inte visste jag att det var någon som hade tänkt på hur stora siffrorna skall vara i en taxameter. Men det känns ju betryggande att inga skuraktiga taxichaufförer skall kunna lura oss stackars närstående passagerare med för små och oläsliga siffror. Siffrorna "skall ha en sifferhöjd på 10 mm och ligga i rad med varandra". Då kan de alltså inte ens försöka lura i en att man skall avläsa priset från mitten när mätaren visar 191. Skönt! Betryggande för taxichauffören är denna mening: "Körsträckebaserad drivning skall ske genom hjulen, men den visade körsträckan eller avgiften får inte minska när fordonet backas.". Hur skulle det annars gå om kunderna krävde att de skulle bli utbackade till Arlanda?

De har inte glömt gräsklipparna heller. Det finns åtminstone fyra direktiv om ljudnivån på gräsklippare. Har de egentligen glömt någonting? Jo, en sak. De glömde att följa sina egna direktiv när de byggde det stora EG-huset i Bryssel. Det måste nu saneras för att det innehåller för mycket asbest.

Lena Nordlund

Nordterm-symposium i Finland

Den 26 och 27 april hölls i Esbo utanför Helsingfors det åttonde Nordterm-symposiet. Den här gången var rubriken "Behovet och nyttan av terminologiskt arbete på 90-talet belyst ur olika vetenskapers synvinklar". Arrangörer för symposiet var TNCs systerorganisation i Finland, TSK – Centralen för teknisk terminologi.

Samiskan företräd i Nordterm?

Som vanligt vid Nordterms större sammankomster sammanträdde också Nordterms styrgrupp. Man beslöt vid det sammanträdet att inbjuda företrädare för det samiska språket som medlemmar i Nordterm och att vända sig till Samisk Databank med sin förfrågan. Mycket terminologiskt arbete försiggår nämligen där (se nedan referat av Björn Egerths föredrag).

Styrgruppen beslöt vidare att nästa stora Nordterm-symposium skall hållas i Stockholm, förmodligen 1993. Under perioden fram till dess kommer TNCs Anna-Lena Bucher att vara styrgruppens ordförande.

Vid sammanträdet bestämde man också att organisationerna inom Nordterm skall ge ut ett gemensamt informationsblad. Bladet skall komma ut ett par gånger om året och i Sverige kommer det att biläggas TNC-Aktuellt.

Purism – kamp för oberoende

Sigrún Helgadóttir från Íslensk málstöð berättade i sitt föredrag att islänningarna ända från medeltiden har strävat efter att bevara sitt modersmål. Den lingvistiska purismen, att allt skulle uttryckas på isländska, blev en politisk fråga som symboliserade kampen för oberoende. År 1944 blev Island en självständig republik, men det finns fortfarande i dag

en stark påverkan på språket, nu från anglo-amerikanskt håll. Med hjälp av terminologiska metoder skulle islänningarna kunna få hjälp med att bilda isländska ord, menade Sigrún, men här föreligger en intressekonflikt. Terminologerna på Island vill nämligen gärna internationalisera termerna.

Vilka lingvistiska krav måste då ställas på neologismerna, de ord som skapas? Enligt Sigrún skall orden bli kunna böjas, stavas och uttalas på ett isländskt vis: *computer* blir *kompjútari*, där man valt *-ari* som är en inhemsk böjningsändelse; *yoghurt* stavas *jógúrt*; *jazz* blir *djass*, uttalat [tjas:].

Tuomo Ilomäki, som är verkställande direktör vid SESKO, Finlands Elektrotekniska Standardiseringsförening, orienterade om hur terminologistandardisering går till och vad den syftar till. Han ansåg att en typisk uppgift vid standardisering av terminologi är att ta bort redundanta synonymer eller att rekommendera en passande term innan en "dålig" är etablerad. En terminologistandard ger endast *en* term för varje begrepp, nämnde Ilomäki, medan ett lexikon strävar efter att redovisa ett ords alla betydelser.

Ilomäki visade också på de problem som uppstår vid överföringen av IEV (International Electrotechnical Vocabulary) till finska standarder. En av svårigheterna är att det är alltför lätt att översätta den utländska termen i stället för att basera den finska termen på definitionen av begreppet.

TNCs Anna-Lena Bucher beskrev den inverkan internationell standardisering har på svensk terminologi. Hon kunde berätta att det sedan början av 80-talet blivit en kraftig ökning av antalet utländska standarder överförda till svensk standard. Överföringen kan gå till på något av tre sätt: via ikräftsättning (då bibehålls den utländska standarden som den är men har ett svenskt försettsblad och svensk titel); via översättning av den utländska standarden; via en svensk bearbetning av den utländska standarden.

Jourhavande terminolog

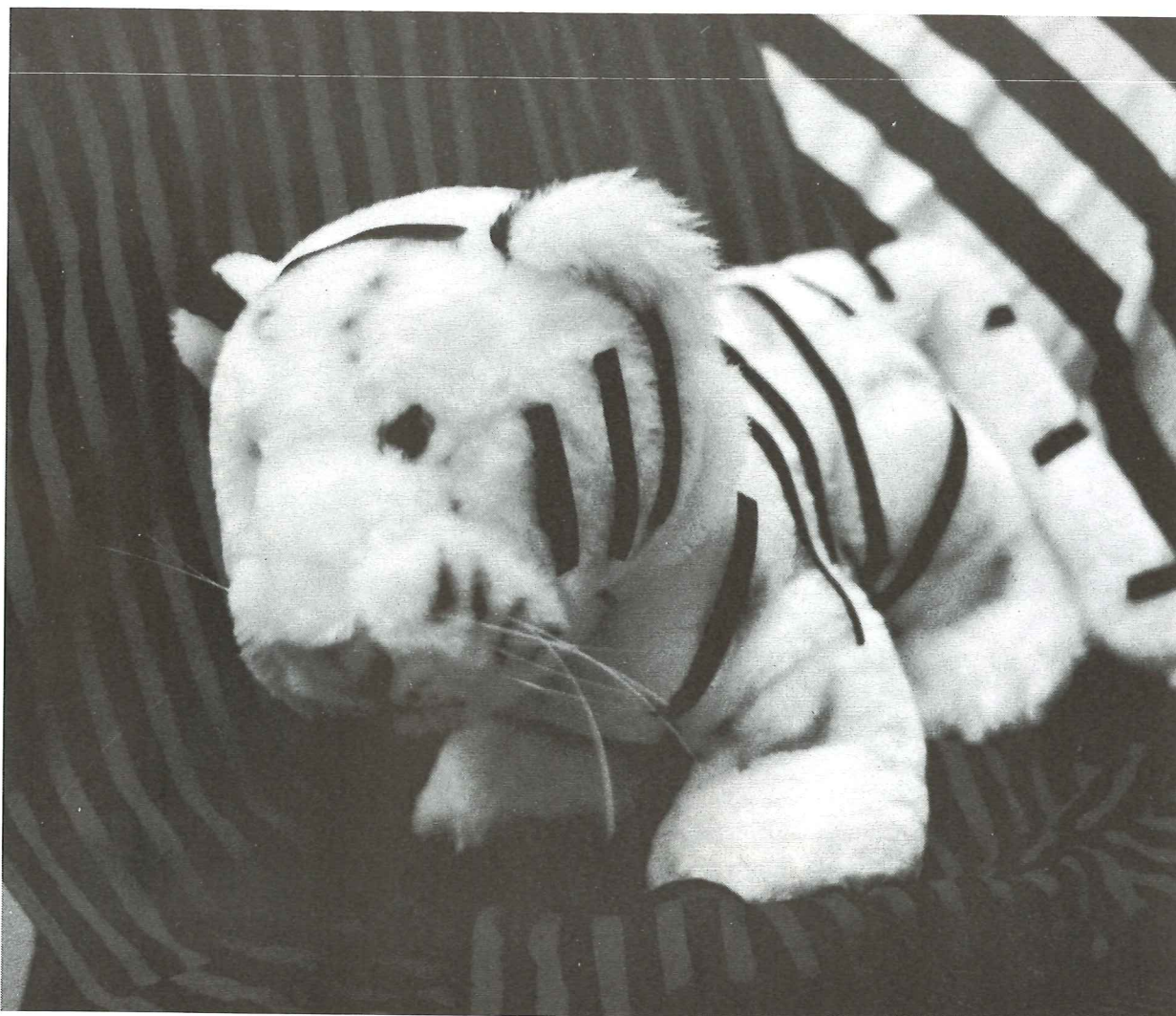
Med exempel visade Anna-Lena Bucher vad som kan hända när man översätter termer och definitioner till svenska utan att ta hänsyn till redan etablerad svensk fackterminologi. Hon ville med detta visa på behovet av terminologisk kompetens i standardiseringsarbetet. Det är särskilt stort nu när vi måste implementera (dvs införa och tillämpa) europeisk standard i en omfattning som aldrig förr. Kanske skulle det rent av behövas jourhavande terminologer som reser runt på internationella standardiseringsmöten där terminologiska frågor behandlas?

Fred Karlsson, professor vid institutionen för allmän språkvetenskap vid Helsingfors universitet, redogjorde för ett program för automatisk grammatisk analys av stora textmängder: CGP Parsing System.

CGP-programmet bearbetar först en råtext, dvs en text som innehåller även t ex typografiska koder. Råtexten normaliseras i programmet, vilket innebär att koderna tas bort. Nästa steg är förprocessning då programmet förbereder texten för själva den lexikala och morfologiska analysen. Under förprocessningen skrivs t ex en ordgrupp som *i fråga om* ihop för att kunna analyseras som en enhet. Sedan förser programmet varje ord med ett förslag till analys. Då får ordet bli rätt ordklassstillhörighet och rätt böjningsform utifrån ett slags kärnlexikon som består av 30 000 – 50 000 ord.

Översättaren och datorn

Jari Perkiömäki, som är forskningsassistent vid Vasa Universitet, gav seminariedeltagarna sina funderingar kring datorstödd term-sökning ur översättarens synvinkel. Begreppet *maskinöversättning* bör enligt Jari Perkiömäki användas vid översättning gjord av datorn med eller utan hjälp av en översättare. *Datorstödd översättning* bör stå för den

process som innebär att datorn stödjer översättarens kognitiva funktioner så att han kan åstadkomma en god översättning.

Krista Varantola, bitr professor i engelska vid Tammerfors universitet, talade under rubriken "Är en ordbok en bok där man inte hittar vad man letar efter?". Framför allt är det, menade Krista Varantola, det grå området mellan allmänord och termer som man inte finner i ordböckerna och som består av t ex allmänvetenskapliga ord och termartade ord använda i fackområdet i en annan betydelse. Ordboken är oftast både för vid och för snäv för sitt syfte. Vissa förklaringar är således för allmänna medan andra är för speciella.

Björn Egerth beskrev projektet Samisk Databank och hur nya data-tekniska hjälpmedel kan användas för att samordna det samiska språkets termer. Han ansåg att det största problemet för samordningen är att det samiska språkområdet är uppdelat mellan Norge, Sverige, Finland och Sovjet. I varje land skapas nya termer

utifrån varje enskilt lands traditioner. Projektet "Samisk Databank" har därför som främsta uppgift att se till att samma samiska termer används överallt. Björn Egerth hävdade att terminologiarbetet är en fråga om liv och död för den samiska kulturen!

Från tiger till randiga tyger

Olli Nykänen från TSK demonstrerade TSKs sk hypertermbank Hyper-TEPA, som är en termbank med hypertextstruktur. Hypertext är inte en linjär textsträng med början och slut, utan orden kombineras med varandra på ett sätt som påminner om sk mind-mapping. Det skulle kunna beskrivas som att man via ett ord kan gå vidare till ord som man associerar till (t ex från *resmål* till *Asien* till *tiger* till *randiga tyger*), alltså inte enbart till ord som logiskt ligger nära (t ex från *världsdel* till *Asien* till *Indien* till *Madras*).

Kjell Westerberg vid TNC beskrev

TNCs termbank för EG-terminologi som dels är ett hjälpmedel för översättarna av EGs regelverk, dels dokumenterar faktiskt språkbruk i EG-dokumenterna. Den som vill veta mer kan läsa i tidigare artiklar om ämnet, publicerade i TNC-Aktuellt.

Peter Ammundsen gav i sitt föredrag en bild av det terminologiska arbete som bedrivs som hjälpdisciplin till översättningsarbetet vid EGs institutioner. Utvecklingen inom EG mot större harmonisering och integrering gör, som Peter Ammundsen sa, översättnings- och terminologiarbetet inte bara nyttigt utan också nödvändigt. Precisa översättningar och bra termer är särskilt av betydelse när det är tal om bindande EG-lagstiftning. Peter Ammundsen visade med hjälp av illustrationer hur texter på nio olika språk "vandrar" mellan EGs institutioner som led i lagstiftningsproceduren och hur de sedan offentliggörs.

Föredragen från symposiet kommer att ges ut i bokform.

Åsa Holmér

Stor bokstav på "Socialstyrelsen", liten på "riksdagen"

Myndigheternas skrivregler
Ds 1991:58
Allmänna förlaget
ISBN 91-38-10873-9

I november, ett tag efter det att Språknämndens "Svenska skrivregler" låg på bokhandelsdiskarna, kom "Myndigheternas skrivregler" ut. Ove Oskarsson, tidigare vid TNC, har arbetat fram grundmaterialet till dessa bas-skrivregler, som har färdigbehandlats av en arbetsgrupp på uppdrag av regeringen. "Myndigheternas skrivregler" är tänkta att användas inom hela den offentliga förvaltningen: på statliga myndigheter, i kommuner, landsting, försäkringskassor m m.

I förordet står det att dessa bas-skrivregler kan behöva kompletteras med ytterligare skrivregler för myndighetens specialområde och med andra råd för skrivandet.

Är det då någon skillnad mellan dessa skrivregler utgivna av olika institutioner och i så fall: vilka skall man följa?

Skillnaden kan sägas bestå i att de

har olika grad av normerande karaktär.

"Svenska skrivregler" gäller det skrivna språket i allmänhet, det s k allmänspråket, och ger rekommendationer om hur man kan skriva för att texten skall förstås av läsaren på det sätt man avsett. "Myndigheternas skrivregler" är mer tvingande. De reglerna säger hur tjänstemannen på den enskilda myndigheten *skall* skriva i tjänsten, och det oavsett hur han eller hon skriver privat. "TNCs skrivregler" utgör något slags mellanform. Vi ger i dem regler för hur tekniker bör hantera sin text för att bli förstådda sinsemellan.

Olika rekommendationer

Tyvärre rekommenderas emellanåt olika tillvägagångssätt. I "Myndigheternas skrivregler" förordas skrivsättet *mkr* för *miljoner kronor* och *mdkr* för *miljarder kronor*. "Svenska skrivregler" däremot föredrar *mnr* för *miljoner kronor* och *mdr* för *miljarder kronor*, ett skrivsätt som samarbetsorganet för språkvårdsinstitutioner, Språkvårdsgruppen, har

tillrådit. Vidare godtar "Svenska skrivregler" numera avstavningen *snic-kare*, medan "Myndigheternas" vidhåller *snick-are*. Det är synd att man inte har kunnat enas om samma regler i de här fallen.

I övrigt finns det några nyheter i "Myndigheternas skrivregler". Den ena är att skribenterna inom den offentliga förvaltningen framöver skall skriva myndigheternas namn med stor begynnelsebokstav, t ex *Industridepartementet* och *Byggnadsstyrelsen*. Den andra är att de skall markera avbrutna förkortningar med punkt, som i exempelvis *fr.o.m.*

I förordet står också att de statliga myndigheternas chefer enligt verkförordningen skall "se till att andras kontakter med myndigheten underlättas genom 'ett klart och begripligt språk i myndighetens skrivelser och beslut'. Skrivreglerna bör ses som ett av flera redskap i detta språkliga arbete." Det är bara att hoppas att skrivreglerna och de andra språkliga redskapen fortsättningsvis används flitigt inom förvaltningen.

Åsa Holmér

Aha, Cokcu, Kösta, Od, Skerike och Snodera

**Svenska ortnamn –
uttal och stavning**
Norstedts
ISBN 91-1-915051-2

I år duggar det tätt av böcker från Svenska språknämnden, närmare bestämt fyra stycken. Dels har Språknämnden givit ut "Svenska skrivregler", "Lära svenska. Om språkbruk och modersmålsundervisning" och "Språket i bibeln – bibeln i språket". Dels har Claes Garlén på Språknämnden tillsammans med Ann-Christin Mattisson och Leif O Nilsson på Lantmäteriverket arbetat fram en förteckning över uttalet av svenska ortnamn, som just heter "Svenska ortnamn – uttal och stavning". Denna lilla ordbok, som omfattar drygt 100 sidor, ersätter "Svenska ortnamn med

uttals-uppgifter" från 1955.

Utgångspunkten för de uttal som rekommenderas i förteckningen är enligt inledningen främst de uppteckningar som samlats i de svenska ortnamnsarkiven under 1900-talet. De uttalsformer som anges är de som är allmänt använda inom det svenska språkområdet och som därför förordas.

Ca 70 % av namnen i förteckningen är kommunnamn (alla 284 kommunnamnen är med), tätorts- och församlingsnamn. Dessutom kan man hitta namn på t ex fjäll (Pårte), flygplatser (Backamo), fyrar (Hundskärsknöv), färjelägen (Lucerna), naturområden (Hovs hallar), skogar (Hålaveden), gods (Kavlås) och vattendrag (Snodera).

Så här kan en ordartikel se ut:

Lojsta hajd [lājsta' hajd] hed, Gotlands län 6J

Efter ortnamnet kommer uttalsangivelsen. Här visar ettan att ordet uttalas med akut accent och att huvudbetoningen ligger på *hajd*. Sedan anges den kategori som namnet tillhör, här kategorin *hedar*. Efter länsnamnet ger en alfanumerisk kod, *6J*, hänvisning till en topografisk karta som finns på bokpärmens insidor.

Förutom att man i inledningen till "Svenska ortnamn" får utförliga förklaringar till hur boken anger uttal och prosodi, finns det dessutom kortfattade uttalsbeteckningar längst ner på varje uppslag i boken. Man kan på så vis lätt och bekvämt ta reda på hur ett visst namn skall uttalas.

Åsa Holmér

"Målande uttryck – En liten bok med svenska idiom"

Målande uttryck
En liten bok med svenska idiom
Esselte ordbok
ISBN 91-7113-015-2

Ett idiom, kan man läsa i förordet till "Målande uttryck", låter sig inte utan vidare förstås med utgångspunkt från betydelsen hos de enskilda orden.

"Bland uttrycken finns rester av gamla grammatiska former som de överlevande genitiverna *till nöds* och *till lags*. Där kan också åsyftas halvt eller helt bortglömda företeelser som *i lägga manken till* och *ta loven av*. I många fall är det fråga om målande, välfunna bilder som fått fast fot i

språket. Att *lägga lök på laxen* och *se skam gå på torra land* uppfattar vi idag som naturliga inslag i vardags-språket, men om vi tänker rätt på saken är det fråga om originella och kraftfulla uppfinningar av en frodig språklig fantasi."

Även det tekniska språket innehåller en del idiom. I "Målande uttryck" kan man hitta t ex *dödvikt* 'vikt i last och bränsle som ett fartyg kan lastas med'; *tungt vatten* 'vatten som innehåller tungt väte (väte med en neutron i varje atomkärna) vilket gör det användbart i kärnreaktorer o d'; *hårt vatten* 'vatten som har hög kalkhalt varför tvättmedel o d löddrar dåligt';

Dessutom består en del idiom av

vanliga tekniska företeelser: *vattentäta skott*, *gå ned i varv*, *slå huvet på spiken*, *på löpande band*.

I förordet står vidare att läsa: "Här presenteras ca 3 500 svenska idiom, huvudparten av beståndet. Avsikten med boken är att visa på rikhaltigheten i vår svenska idiomflora och att genom definitioner förklara vad dessa uttryck betyder. Boken vill ge både ahaupplevelser och inspiration till färgrika formuleringar."

Språkdata vid Göteborgs universitet, särskilt Bertil Engdahl och Christian Sjögren därifrån, har utarbetat denna lilla bok utifrån de idiom med definitioner som finns i "Svensk Ordbok".

Åsa Holmér

Synonymordbok öppnar slussar

Bonniers synonymordbok
Bonniers Fakta Bokförlag
ISBN 91-34-51142-3

För en tid sedan kom Bonnier Fakta Bokförlag ut med en ny ordbok: "Bonniers synonymordbok". Den ingår i förlagets ordboksfamilj och ansluter således till förlagets övriga ordböcker, bl a "Bonniers svenska ordbok" och "Bevingade ord".

Nu för tiden brukar många personer vara inkopplade i arbetet med en ordbok. "Bonniers synonymordbok" är emellertid konstruerad, tillverkad, gjord av en enda författare, Göran Walter, en man som TNC känner väl efter nära 20 års samarbete. Göran Walter kom till TNC som anställd 1973. Sedan han övergick till konsultarbete 1982 har han (bortsett från knappt tre års arbete som ordbokschef på Esselte) fortsatt att delta i arbetet med många av TNCs produkter, nu senast och störst "Termdok på CD-ROM".

10 000 vanliga ord

De mest kända synonymordböckerna är "Ord för ord" och "Strömbergs synonymordbok", som ju är rätt så omfattande. Min första fråga till Göran Walter blev därför:

Behöver vi ytterligare en synonymordbok?

– Det har helt enkelt saknats en modern synonymordbok bland de många ordböcker som publicerades på 80-talet. Dessutom är det här en annan typ av synonymordbok än den du nämner.

Ja, vad jag förstår skall den här ordboken inte utgöra någon totalinventering där alla ord i svenska språket skall finnas med som uppslagsord. "Bonniers synonymordbok" har ju "bara" 10 000 uppslagsord medan "Ord för ord" har 33 500. Vilka ord har du valt att ta med?

– De vanligaste orden i språket. Ord som är svåra att frigöra sig från

och som gör texten enformig och tröttsam om de upprepas för ofta. Jag tror att det är just de vanliga orden som man behöver ha en synonymordbok till. Det sägs att ca 10 000 ord av de mest frekventa orden täcker in 80–85 % av den text man möter i t ex en dagstidning. Så då bestämde jag mig för att leta fram dessa 10 000 ord, med hjälp av olika frekvenslistor och datatekniska hjälpprogram.

Tydlig typografi

Boken har en tydlig, klar och lättläst typografi. Uppslagsorden är i halvfet stil. Synonymerna åtskiljs med komma, semikolon respektive siffror beroende på hur nära de ligger betydelsen hos uppslagsordet. Det är också snyggt och lättläst att fraser står i kursiv stil. Hade du någon bestämd tanke om hur typografin skulle se ut?

– Nja, typografin står ju förlaget för. Men själva uppställningen i ordboksartikeln har jag självklart bestämt.

Hur har du valt ordningen mellan orden? Den är ju inte alfabetisk och inte heller som i "Ord för ord", där slang och fackord står sist i ordräcken.

– Först har jag tänkt på träffsäkerheten, sedan på variationen. Orden som står på de två, tre första platserna skall alltså ha ett så snarligt betydelseomfång som möjligt, i avtagande grad. Efter dem kommer så de roliga orden, dvs slangord, ålderdomliga ord, fackord osv. Just slang och dialekt har jag i och för sig varit sparsam med. Sådana ord är alldeles för personliga.

Synonymer som tuvor att hoppa vidare från

Du ger inte alls lika många synonymer efter de olika uppslagsorden som "Ord för ord" gör (se figur 1). Det är kanske därför inte främst en bok för korsordslösare.

– Jamen, meningen med min bok är att den ska öppna slussar till folks

byggnad

1 konstruktion, byggnadsverk, bygge, anläggning, hus, byggnad, fastighet; byggande **2** konstruktionsätt, uppbyggnad, form, sammansättning

Ur: Bonniers synonymordbok

1 byggande, bygge, uppförande, resning, anläggning; gestaltning; byggnadsätt, konstruktion, struktur, (konsth.) faktur; (kropp)s-konstitution; organisation, system, bildning, uppbyggnad, komposition **2 se** hus **1**, lokalitet

Ur: Ord för Ord

Figur 1.

eget språksinne. Alla fastnar vi ju i en viss språkanvändning. Synonymerna skall fungera som tuvor som man hoppar vidare ifrån, och om folk undrar "Varför är inte det ordet med?" så tycker jag bara att det är bra. Då har boken fungerat som jag tänkt. Jag skulle givetvis ha kunnat ge fler synonymer, men då hade arbetet tagit mer än tre år.

Varför har du valt att inte ge några hänvisningar till andra ord i boken?

– Jag vill inte styra användningen genom att t ex kursivera andra uppslagsord. Läsaren får bara dåligt samvete när han inte slår upp de orden. Jag tycker själv att det är jobbigt att bli hänvisad. Man måste då sätta sig in i hur ordbokskonstruktören har tänkt sig. Jag har i stället försökt tänka igenom hur man egentligen använder en sådan här bok. Hur vill man ha den upplagd? Jo, man vill snabbt få ett förslag till synonym och inte en massa kringinformation.

Nära kärnbetydelsen

Du har alltså både bestämt upp-läggningen på boken och författat den. Vilken idé har du arbetat efter?

– Den första frågan man måste ställa sig är vilken språksyn som skall råda. Skall boken vara normativ eller deskriptiv? Man måste hitta en stil. Jag bestämde mig inledningsvis för att

synonymerna till uppslagsordet skulle ligga så nära kärnbetydelsen av detta som möjligt, och för att få en bra definition att utgå ifrån tog jag framför allt hjälp av "Svensk ordbok".

– Resultatet blev inte som jag tänkt mig. Det blev alldeles för snävt och tråkigt. Så då började jag plocka in gamla ord, ord med litterär stil och slangord. Så småningom kunde jag se hela boken som en helhet, istället för varje ordartikel för sig. Först då såg jag att vissa ord för systematikens skull krävde andra ord. Om jag hade med *sol* så måste jag också ha med *måne*. I slutskedet förde jag också till fasta uttryck som *hålla sig på mattan, gå med häven*.

– Nu var jag också tvungen att bestämma om jag skulle öka bredden, dvs ta med fler uppslagsord, eller öka djupet, ange fler synonymer, innan det svåraste återstod: att sätta punkt.

Kul att leka med ord

Du har varit med och gjort många av TNCs ordlistor, där ju definitionsskrivandet är det centrala. Och nu gör du en ordbok utan en enda definition! Varför ville du göra just en synonymordbok?

– Jag har alltid gillat att leka med ord, och det får man inte utlopp för när man arbetar med teknisk terminologi. Dessutom tycker jag att synonymer är så oerhört viktiga. När man förklarar ett ord för någon så använder man ju inte en definition utan just synonymer. "Va e de?" säger barnet och pekar på en lampa. Då säger man ju inte "Det är en apparat som alstrar ljus", utan kanske "en liten sol, en lykta, en sorts ljus".

Hur kommer det sig att en väg- och vattenbyggare som du gör en synonymordbok?

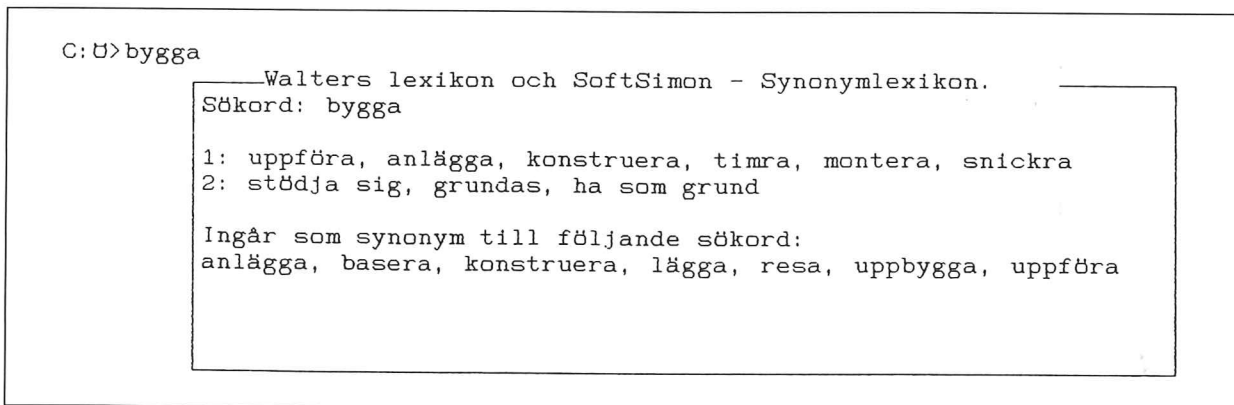
– Nja, jag har ju trots allt jobbat med ord och termer i 20 år. Dessutom får jag insyn i språk av alla de slag genom att jag har en stor familj och många äldre släktingar, jag tränar ett flicklag i fotboll, är kyrkligt aktiv, med i Hem och Skola, vi har haft tre hemspråk inom familjen m m. Jag står, som man säger, mitt i livet och rör mig med många olika typer av språk. Jag tror att det främst är i samtalet med barnen som man lär sig det "nya" språket, barnens nybildningar och slang. Och man berikar sitt språk ytterligare genom att hela tiden tvingas förklara ord.

Suveränt hjälpmedel

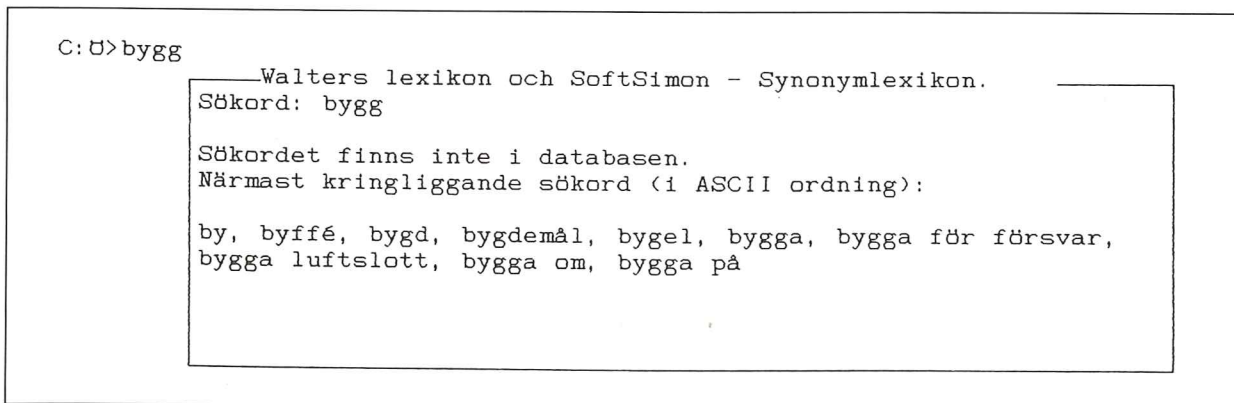
"Bonniers synonymordbok" ges ut i två former, dels som en traditionell tryckt bok, dels som en elektronisk ordbok på diskett. Den här dis-kettordboken är mycket bekväm att använda eftersom man kan gå in och söka på ett utpekad ord under tiden som man skriver sin text. Och det går så fort! För varje sökord får man också veta vilka andra sökord som ordet ingår som synonym till (se figur 2). Om ordet inte finns alls får man besked om s k kringliggande sökord (se figur 3). Jag har aldrig använt en ordbok så ofta som jag gör nu när jag har den på diskett. Det här måste väl vara framtidens melodi?

– Ja, ordbehandlingsprogrammen innehåller allt oftare språkliga tillägsprogram. Det är ytterst angeläget att vi inte låter datateknikerna bestämma över hur synonymordböcker, stavningskontrollprogram, grammatikprogram m m skall se ut och fungera. Här gäller det att vara med och spela förstafiolen i "Lära genom att göra"!

Åsa Holmér

Figur 2.

Figur 3.

Termfrågor i urval

Definitionsfrågor

aska

FRÅGA: Enligt TNCs Avfallsordlista är *aska* 'oorganisk, partikelformig restprodukt vid förbränning'. Stämmer det fortfarande? När man renar rökgaser från kolförbränning tillsätts kalk för att ta bort svaveldioxid och ett pulver bildas. Skulle det kunna kallas aska? Det är ju också en restprodukt från förbränning. Och med en viss metod tillsätts detta kalk direkt i ugnen. Hur blir det då, när det blandar sig med askan?

SVAR: Definitionen stämmer fortfarande. Rökgasreningen och själva förbränningen utgör olika steg, och därför bör restprodukter från rökgasreningen inte kallas aska. I det senare fallet, när kalken och restprodukterna från förbränningen inte går att åtskilja, kan man kalla blandningen för aska. För att kringgå problemet kan man säga *restprodukt* i stället för aska.

farmaci

FRÅGA: Vad står *farmaci* för och vad står *galenisk farmaci* för?

SVAR: *Farmaci* är apoteksvetenskapen, läran om läkemedlens substanser, beredning och tillverkning. *Galenisk farmaci* är den del av farmacin som handlar om beredning.

PC

FRÅGA: Finns det någon definition av *PC*?

SVAR: I SS 01 16 01 utg 4 (Dataordboken) hänvisas från *PC* till *persondator*, som definieras som 'relativt billig, generell dator för en enda användare, på arbetsplatsen eller i hemmet'. Definitionen utesluter datorer som har byggts för ett enda ändamål, t ex ordbehandling eller spel. I vanligt språkbruk talar man ofta om *PC* (persondator från IBM) i motsats till *Macintosh* (datorer från Apple).

skikt och beläggning

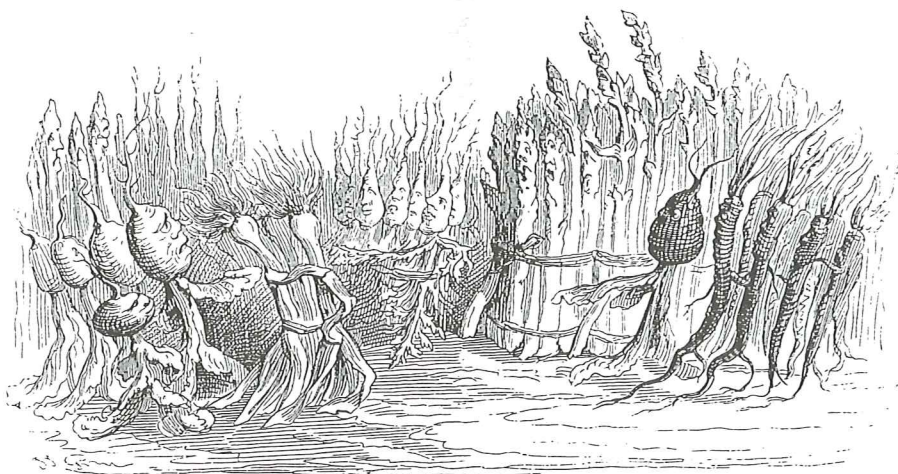
FRÅGA: Var går gränsen mellan *skikt* och *beläggning*?

SVAR: Det finns ingen tjockleksgräns mellan skikt och beläggning, utan beläggning är ett skikt som har bildats på ytan av någonting. *Skikt* (eller lager) kan definieras som 'sammanhängande förekomst av material med stor utsträckning i plan och med enhetlig sammansättning' och *beläggning* som 'skikt på yta, vilket bildats av material som påförts i form av vätska, pasta, plastiskt formbart material, pulver e d'. En beläggning kan ha uppkommit avsiktligt eller oavsiktligt.

utrustning

FRÅGA: Jag vill ha en definition av ordet *utrustning* inom AV-sammanhang, dvs förstärkare, mixerbord, högtalare etc. Vad ingår? Inkluderas ledningar, kabelstegar och inkopplingar?

SVAR: *Utrustning* är ingen exakt definierbar term. Det går inte att säga vad som ingår och inte ingår, utan det varierar från fall till fall. I TNC 49 definieras *utrustning* som 'don för visst ändamål, i regel ej fast installerat'. I TNC 89 definieras

växthusväxter

FRÅGA: Man brukar dela in växter i *lantbruksväxter* och *trädgårdsväxter*. Nu menar en del att det borde införas en tredje grupp: *växthusväxter*. Självt tycker jag att de innefattas i begreppet *trädgårdsväxter*. Har ni någon definition? Jag tycker att *trädgårdsväxter* skall motsvara det som heter "horticultural crops" på engelska, och i det begreppet ingår väl *växthusväxter*?

SVAR: I SFS 1988:998 definieras *trädgårdsprodukter* som 'köksväxter, frukt, bär, blommor, krukväxter, svamp och växter för plantering i trädgårdar, parker eller andra anläggningar'. I en termfråga 1974 gjorde TNC ett förslag till definition av *trädgårdsbruk*: 'verksamhet avseende utnyttjande av mark för odling av köksväxter, snittblommor e d; kan ske genom odling på friland eller odling i växthus'. Allt tyder på att det inte behövs någon ny indelning där *växthusväxter* skulle utgöra en särskild huvudgrupp.

elektrisk utrustning som 'materiel använd för produktion, överföring, distribution eller användning av elektrisk energi', och i TNC 82 definieras *perifer utrustning* som 'i datorsystem, med undantag för centralenheten, ingående utrustning för datalagring, extern kommunikation eller andra uppgifter'.

återvinning och återanvändning

FRÅGA: Hur skiljer man mellan *återvinning* och *återanvändning*?

SVAR: *Återvinning* är en övergripande term som innefattar bl a återanvändning, materialåtervinning, kompostering och dylikt. Det innebär att man kan få ut något av värde ur restprodukter. *Återanvändning* är när man använder något i den form det är, t ex returflaskor som diskas och fylls på igen. *Materialåtervinning* är när man gör något nytt av ett gammalt material, t ex när man smälter ned

Termfrågor i urval

glas och gör nytt. Ibland kan det finnas behov av termer som skiljer på om man använder materialet för det ursprungliga ändamålet eller för något helt annat, som t ex när man gör takpapp av PET-flaskor. Det förra skulle man kunna kalla *höggradig materialåtervinning* och det senare *låggradig materialåtervinning*.

Formfrågor

dräner(ings)rör och reducer(ings)ventil

FRÅGA: Skall man välja lång eller kort sammansättningsform av ord som *dräner(ings)rör* och *reducer(ings)ventil*?

SVAR: Huvudregeln är att man bör välja den kortare formen i normala fall, men den längre formen om missförstånd annars kan uppstå. Exempel på det senare är *laseringsfärg*, där kortformen *laserfärg* ger felaktiga associationer till laser. Gränsdragningen måste göras från fall till fall. I fallet *dräner(ings)*- förekommer knappast den kortare formen i språkbruket. I fallet *reducer(ings)*-förekommer däremot båda formerna, men den kortare är vanligast. Vi förordar därför ordformerna *dräneringsrör* och *reducerventil*.

energi

FRÅGA: Kan man säga *energier* när det handlar om *energimängder*? ("Avsnittet visar direkt uppmätta energier.")

SVAR: Man bör inte säga *energier*. Energi är en storhet, och den bör inte användas i pluralis. Man kan säga *energimängder*, *energivärden* eller vad det nu handlar om.

m/s²

FRÅGA: Hur uttalar man enheten för acceleration, m/s²?

SVAR: *Meter per sekundtvå*.

partition

FRÅGA: Hur skriver man *partition* i pluralis? Kan man skriva *partitionerad*? Det handlar om att man delar upp en hårddisk i olika delar.

SVAR: Kan man då inte skriva *delar* och *uppdelad*, om det nu inte är märkvärdigare än så? Om man

nödvändigtvis vill använda ordet *partition* så är pluralformen den normala vid *-ion*: *partitioner*. Ordet *partitionerad* är bra mycket svårare att förstå än *uppdelad*.

prompt

FRÅGA: Vilka former har substantivet och datatermen *prompt*? Har ordet t- eller n-genus och vad heter det i pluralis?

SVAR: Enligt "Dataordboken" säger man *prompter* på svenska, fast *prompt* är den engelska (ursprungs-)formen. Detta ger *en prompter*, *promptern*, *flera promptrar* och *promptarna*. *Prompt* tycks emellertid vara vanligare bland fackfolk och böjs enligt följande: *en prompt*, *prompten*, *flera promptar* och *promptarna* – men som sagt, tills vidare rekommenderar vi *prompter*.

takfot

FRÅGA: Vad heter *takfot* i pluralis?

SVAR: *Takfotar*.

transputer

FRÅGA: Vad heter *transputer* på svenska och hur böjs ordet?

SVAR: *Transputer*, *transputern*, *transputrar*, *transputrarna*.

vvs

FRÅGA: Skall man skriva förkortningen *vvs* med versaler eller gemener? Om man skriver den med gemener, hur gör man då i början av en mening?

SVAR: Vanliga förkortningar som inte står för egennamn kan gärna skrivas med gemener. Bruket är vacklande i fråga om *vvs*, *va*, *wc* m fl, men vi rekommenderar i första hand gemener. I början av en mening har man versal begynnelsebokstav och därefter gemener: *Vvs*.

Ordvalsfrågor

akvakultur eller vattenbruk

FRÅGA: Vilken term är att föredra: *akvakultur*, *vattenbruk* eller *havsbruk*? Är det så att ett ord syftar på näringsgrenen och ett annat ord på en enskild anläggning?

SVAR: I lagstiftningen används

termen *vattenbruk*, som är bildad som en parallell till *jordbruk* och *skogsbruk*. Termen *havsbruk* är mindre lämplig eftersom många anläggningar av den här typen finns i sötvatten. Termen *akvakultur* är bildad enligt samma mönster som *agrikultur* och har precis samma betydelse som *vattenbruk*. Liksom *jordbruk* kan stå för både en näringsgren och en bruksenhet kan man använda ordet *vattenbruk* om bådadera.

defroster

FRÅGA: Finns det något svenskt ord för *defroster*?

SVAR: I stället för *defroster* kan man säga *avfrostare*, men det är inte särskilt vanligt i bilsammanhang. Båda orden finns i SAOL. Pluralformen av *defroster* är *defrostrar*.

handtork

FRÅGA: Vad kallar man en varmluftsapparat som blåser händerna torra och som brukar finnas på offentliga toaletter?

SVAR: *Handtork*.

löpmeter

FRÅGA: Är det korrekt att skriva *löpmeter* och hur förkortar man ordet i så fall?

SVAR: Man bör undvika att använda ordet *löpmeter*. I stället bör man använda uttrycket *meter löpande längd*. Någon lämplig förkortning för *löpmeter* finns inte.

materialflöde

FRÅGA: Skall man säga *materiel-flöde* eller *materialflöde* när det handlar om flöde av reservdelar från ett lager? Det handlar ju egentligen om *materiel*, men *materialflöde* låter bättre.

SVAR: Enligt TNCs och Språknämndens tidigare rekommendationer kan man använda ordet *materiel* om både det gamla *materiel* (som här reservdelar o d) och om *materiel* (råvara). Om man vill framhålla skillnaden mellan ett flöde av *materiel* och ett flöde av *materiel* skall man skriva *materiel-flöde*, men annars rekommenderar vi alltså *materialflöde*.

Termfrågor i urval

matsmältning eller matspjälkning

FRÅGA: Heter det *matsmältning* eller *matspjälkning*? I en text står det *matspjälkningsapparaten* och *matspjälkningskanalen*, vilket låter främmande för mig.

SVAR: I Lindskog/Zetterberg "Medicinsk terminologi lexikon" avråder man från den "äldre (och inkorrekt) benämningen" *matsmältning*. I "Bonniers medicinska ordbok", som är mer populärmedicinsk, står däremot *matsmältning* som första term. Vi förmodar att Lindskog/Zetterberg avråder från termen *matsmältning* därför att maten inte smälter i magen utan bryts ned – *spjälkas*. Lämpligen skriver man *matspjälkning* om man vänder sig till läkare och kemister och *matsmältning* om man vänder sig till allmänheten.

skymningsrelä

FRÅGA: I en finsk ordlista står det *skymningsströmställare*. Jag tror jag förstår vad de menar, men det brukar nog inte heta så på svenska. Eller gör det det?

SVAR: Vi har inte hittat något belägg på *skymningsströmställare*, men *strömställare* finns definierat: 'anordning utförd för att sluta eller bryta strömmen i en eller flera elektriska kretsar'. Det som åsyftas är förmodligen en sådan anordning som gör att t ex lampor tänds när det blir mörkt (i stället för tidur, för att t ex skrämna presumtiva inbrottsjuvar). I de elaffärer vi ringde till kallade man detta för *ljusrelä* eller *skymningsrelä*. Det sistnämnda tycker vi är bättre, även om det inte bara är vid skymningen de slår till, utan även vid solförmörkelse eller riktigt mulet väder. *Skymningsrelä* är tydligare än *ljusrelä*, för där vet man inte riktigt vilket ljus det är frågan om (det som tänds eller det som gör att det tänds). Dessutom låter *skymningsrelä* mer poetiskt, och det kan väl inte skada.

tvillingcylinderlås

FRÅGA: Vad skall man kalla ett cylinderlås som manövreras via

endera av två cylindrar som sitter på samma sida av dörren? Om de två cylindrarna sitter på varsin sida av dörren kallas det *dubbelcylinderlås*. Kan man säga *tvillingcylinderlås*?

SVAR: Vi hittar inga belägg vare sig för låstypen eller för termen i tillgänglig facklitteratur. Förledet *tvilling-* är dock vanligt i sammansättningar som avser liknande begrepp. *Tvillingcylinderlås* förefaller därför vara en lämplig term.

ände eller ända

FRÅGA: Heter det *ände* eller *ända*?

SVAR: Båda varianterna är i och för sig korrekta, men de har något olika användningsområde. *Ände* är vanligast i tekniska sammanhang, t ex i fråga om bräder och skruvar, medan *ända* är vanligare i allmänspråkliga sammanhang och inom textilområdet.

Översättningsfrågor

certified seed

FRÅGA: Kan man översätta "certified seed" med *certifierat utsäde*? Det är utsäde som är undersökt med avseende på grobarhet, skadeinsekter o d så att det garanterat håller en viss kvalitet. Förut har det saknats en term för detta. Man har bara sagt *statsplomberat utsäde* om utsädet i plomberade säckar.

SVAR: *Certifierat utsäde* går bra.

högfrekvenssvetsning

FRÅGA: Heter *högfrekvenssvetsning* verkligen "radio-frequency welding" på engelska?

SVAR: "High-frequency welding" är bättre, men man kan säkert säga bådadera, eftersom radiovågor har hög frekvens. Man säger "radio-frequency" när det t ex handlar om högfrekvensslimning.

langage évolué

FRÅGA: Är det någon skillnad mellan franska "langage évolué" och "langage de haut niveau" (engelska:

"advanced language" respektive "high-level language")? I så fall, vad heter det förstnämnda på svenska?

SVAR: Det är fråga om synonymer. På franska är "langage évolué" den vanligare termen, och på engelska är "high-level language" vanligast. Den enda svenska termen är *högnivåspråk*.

state of the art

FRÅGA: Hur översätter man uttrycket "state of the art"?

SVAR: Om man med uttrycket avser tillståndet vid en viss tidpunkt kan man översätta det med *utvecklingsstadium*. Om man avser en formell redogörelse för tillståndet i fråga kan man säga *lägesbeskrivning* eller *lägesrapport*.

professional secrecy, professional integrity

FRÅGA: Hur skall man översätta "professional secrecy" och "professional integrity"? Det passar inte så bra med *yrkeshemlighet* i sammanhanget; det står att "personalen måste iakttas ...", och man kan inte iakttas hemlighet.

SVAR: Uttrycket "the obligation of professional secrecy" översätts med *yrkeshemlighet* i Romfördraget, artikel 214, men i det aktuella fallet passar det nog bättre med *tystnadsplikt* eller *yrkessekretess*. Tystnadsplikt är något man har förbundit sig till inom t ex vårdrken. Yrkessekretess passar bättre när det handlar om sådant som hålls hemligt av konkurrensskäl. I Romfördraget översätts "integrity" med *redbarhet*, men det passar inte så bra här. Vi föreslår *yrkeshederlighet*.

system management

FRÅGA: Finns det något bra svenskt ord för "system management"? Man kunde kanske tänka sig *systemunderhåll* eller *systemövervakning*, men de orden täcker inte riktigt vad det är fråga om.

SVAR: Det finns en etablerad svensk term motsvarighet till "system management", nämligen *systemförvaltning*.